

STOCKHOLMSKÄLLAN

När spårvägsmännen gick i strejk

Den första stora arbetsmarknadskonflikten i Sverige ägde rum 1909. Som mest var omkring 300 000 uttagna i strejk över hela landet.

In i det sista var det oklart om spårvägsmännen i Stockholm skulle delta. Konflikten var i grunden en strid mellan LO och det då relativt nybildade SAF. Spårvägsbolagen var inte med i SAF och hade sedan några år ett kollektivavtal. Detta innehöll förmåner som var ovanliga på dåtidens arbetsmarknad, som en veckas semester, sjukersättning och olycksfallsförsäkring. Dessutom rådde fredsplikt, då enligt avtalet varken blockad, strejk eller lockout fick tillgripas.

Facket stadgar innehöll hårda krav på när strejkvapnet fick tillgripas. Efter ett stormigt möte på Folkets hus på kvällen den 3 augusti beslöt man slutligen att gå ut i strejk.

Morgonen därpå kom inga spårvagnar ut ur hallarna. Detta oroade spårvägsbolagen eftersom de var skyldiga att upprätthålla trafik. Om uppehållet varade längre än fyra dagar kunde man förlora rätten till sin trafik.

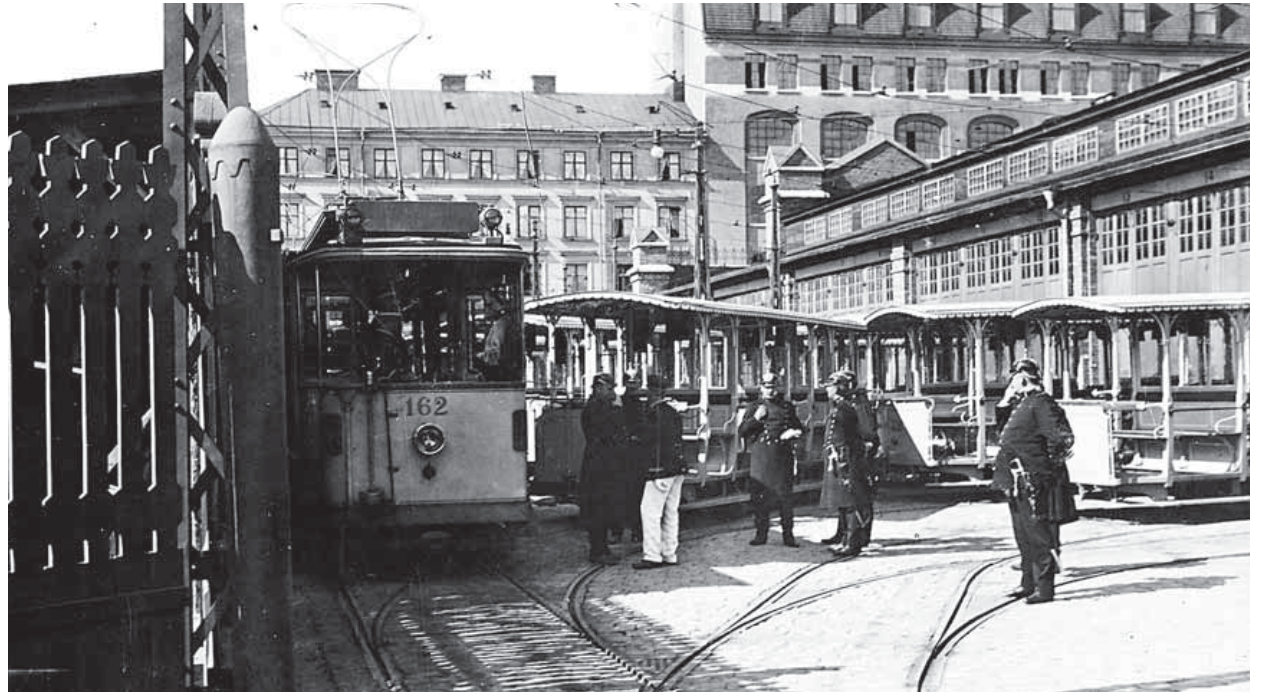
Den 9 augusti hade man lyckats få i gång viss trafik. Kontorspersonal, trafikbefäl samt företagsledning och styrelse försökte i möjligaste mån upprätthålla trafik. Men det räckte inte till utan man måste rekrytera ny personal eller övertyga strejkande att avbryta sin aktion. Det sistnämnda gick inte så bra,

”Det var utomstående personer som av olika skäl, mestadels ideologiska, ville motarbeta strejken.”

sammanhållningen var god. Däremot kunde man rekrytera ”frivilliga”. Det var utomstående personer som av olika skäl, mestadels ideologiska, ville motarbeta strejken.

En del av dåtidens ”kändisar” hörde till den kategorien. Skådespelaren och teaterdirektören Axel Hultman beskrevs i en tidningsartikel som ”En amatörkonduktör på Ringlinjen”. Dessa ”entusiaster” kunde ju inte på längre sikt täcka personalbehovet. Därför påbörjades en rekryteringskampanj, samtidigt som den strejkande personalen avskedades.

Det var naturligtvis en rätt brokig skara som sökte dessa så plötsligt lediga jobb. Det berättas om strejkande spårvägare från Göteborg, som reste till Stockholm för att tjäna en extra hacka som strejkbrytare här. Bland ”augustibröderna” som de nyanställda senare lite spefullt skulle komma att kallas fanns även en Alfred Andersson Ander. Denne avskedades den 2 oktober för olämpligt uppträdande och skulle i januari året därpå begå ett uppmärksammat rånmord. Han kom att gå till eftervärlden som den sist avrättade i Sverige.

AUGUSTI 1909. Polisbevakning vid spårväghallarna vid Birger Jarlsgatan under storstrejken. FOTO: STOCKHOLMS SPÅRVÄGSMUSEUM

Myndigheterna befarade oroligheter mellan strejkande och arbetsvilliga och extra polisresurser fanns tillgängliga.

I början medföljde en konstapel på varje tur. Även militären hade en viss förhöjd beredskap. Från strejkledningens sida hade också en proklamation utgått att lugn och ordning skulle vidmakthållas.

För fackföreningen blev storstrejken något av en katastrof och ledde till dess upplösning. Bolagen ställde nämligen krav både på ny- och återanställda att de inte skulle vara medlemmar. Alla som återanställdes betraktades också som nyanställda när det gällde löner och

andra förmåner. Dessutom höll man inne en viss procent av lönen varje månad, som skulle gå förlorad om man deltog i en ny strejk.

Kollektivavtal skulle det inte bli igen förrän 1917. Då hade AB Stockholms Spårvägar ersatt de tidigare bolagen och personalen tillhörde i stället Kommunalarbetarförbundet. SS övertagande innebar också att den gamla personalen rehabiliterades och fick tillgodoräkna sig tjänstgöring före augusti 1909.

Anders Hanquist

IDEALISTER. Frivilliga förare och konduktörer under storstrejken.

FOTO: STOCKHOLMS SPÅRVÄGSMUSEUM

LÄS MER OM DET GAMLA STOCKHOLM PÅ STOCKHOLMSKÄLLAN - WWW.STOCKHOLMSKALLAN.SE

Erik Olsson

ERIK OLSSON FASTIGHETSFÖRMEDLING AB

1:a Södermalm / Högalid - Mysig etta invid Skinnarviksparken

1 050 000:-/budstart • 1 374:-/mån • Boarea: 24 m² • Byggår 1930 • Hiss • Tr. 4

Ovanligt sympatisk liten lägenhet med tyst, lugnt och insynsfritt läge högst upp mot grönskande gård. Här bor du i genuina söderkvarter där yorna har utnyttjats till max. Perfekt läge på lugna Lundagatan och endast en minut till T-bana.

LUNDAGATAN 36B ÖPPET HUS SÖN 1/11 KL. 12.00-16.00 ÖMVISNING MÅN 2/11 KL. 17.30-18.00

1:a Södermalm / Hornstull - Stilsäker och välplanerad etta med toppläge

995 000:-/budstart • 1 567:-/mån • Boarea: 24 m² • Byggår 1939 • Hiss • Tr. 2

Välkommen till denna ljusa och trivsamma lägenhet med ett perfekt läge för dig som vill bo nära Söders puls. Renoverad i ljusa färger, ekaminatgolv och platsbyggd loftsäng. Gott om promenadstråk, badplatser och goda kommunikationer.

SLIPGATAN 11 ÖPPET HUS SÖN 1/11 KL. 12.00-16.00 ÖMVISNING MÅN 2/11 KL. 17.30-18.15